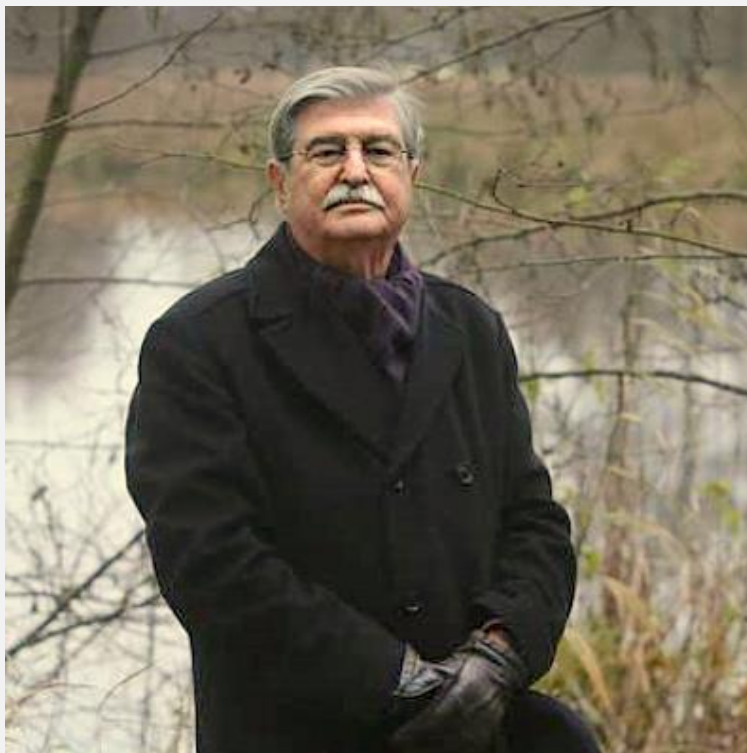

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

© Foto Niels Westra

Gerben Willem Abma

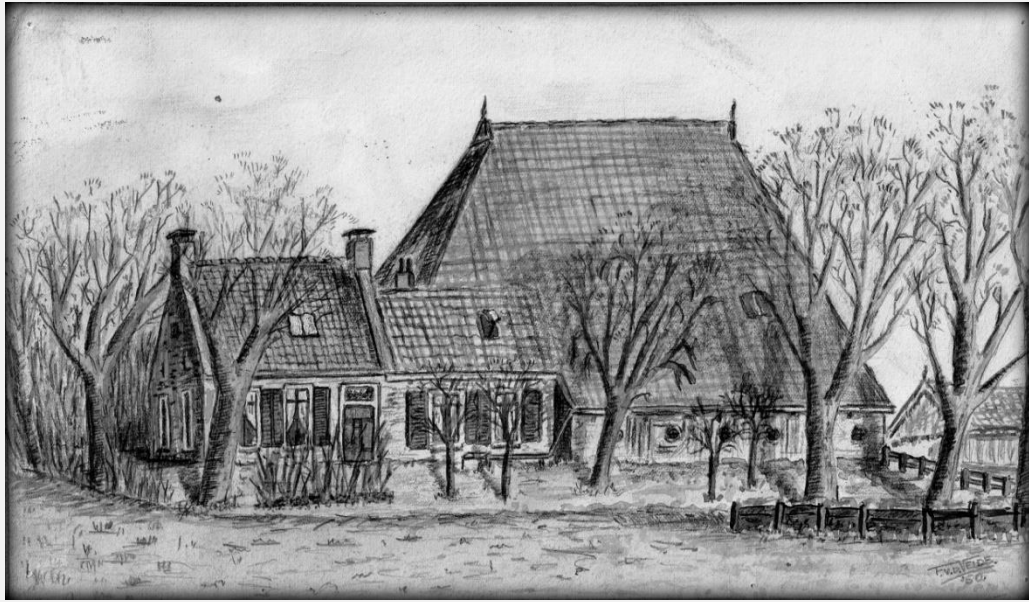
Gerben Willem Abma is op 12 july 1942 geboren in Folsgeare. Hij is de jongste uit een gezin van tien kinderen. Zijn vader was een boer die theologische boeken las en de Bijbel letterlijk nam. Ze woonden op, zo deze nu nog in Folsgeare wordt genoemd, de Abma's pleats (boerderij). Deze boerderij is ruim 130 jaar in het bezit van de Abma familie geweest.

Willem Abma zijn vader Jelle Ruurds en moeder Doutsje Tjitzes Bouma kwamen op de boerderij in 1929, nadat ze eerst een bedrijf in Nijland hadden. Jelle en Doutsje reden met twee kinderen (Hessay en Tsjitse) op de wagen en het paard ervoor naar Folsgeare. De oudste dochter Ruurdtsje en de meid liepen er achteraan.

In 1965 neemt de oudste zoon Ruurd Teades Jelles het bedrijf over van Willem zijn vader. Hij laat in 1975 een ligboxstal naast de boerderij zetten voor 75 koeien. Later vindt er nog een uitbreiding plaats naar 120 koeien. In 1992 komt Willem zijn neef Bouwe Ruurds op de boerderij.

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

Tekening van de boerderij in 1947 (Feike v.d. Velde)
Jelle Ruurds laat in 1948 een stuk achter de boerderij bouwen.

De gemeente Sneek koopt het bedrijf voor de aanleg van de nieuwe zuidelijke rondweg om Sneek. Bouwe Ruurds verhuist op 18 december 2001 naar Winsum. De boerderij wordt gesloopt in 2003. Een laag terpje in het landschap en een gracht met bomen er om heen zijn de stille getuigen op de plaats waar de oude boerderij stond.

foto Sipke Bakker

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

Het pad naar de boerderij werd ook wel “Reade leane” (Rode laan) genoemd, naar de kapotte dakpannen die dienst deden als verharding van het pad. Abma noemt de laan gereformeerd, omdat deze kronkelt.

Ferdwûn (gedicht van Willem Abma uit: Inerlik ferskinen 2010)

ferdwûn foargood ferdwûn
en mei de grûn gelyk
dêr't ea it âlde stee
minske en fee ferbûn
in dyk en in fabryk

verdwenen voorgood verdwenen
en met de grond gelyk
waar ooit de oude boerderij
mens en vee verbond
een weg en een fabriek

bûn bliuwe doarp en laach
yn skoalle en tsjerkemuorre
mar klinkt om tsjerke en toer de fraach
wêr is dat folk bedarre
de dea hat op it iensum hôf

gebonden blijven dorp en afkomst
in school en kerkmuur
maar klinkt om kerk en toren de vraag
waar zijn die mensen gebleven
de dood heeft op de eenzame
begraafplaats

de seine ta in andert harre

de zeis tot een antwoord gescherpt.

Abma zegt over dit gedicht :

“Soms hat fiksje in foarsizzende wearde”, (Soms heeft fictie een voorspellende waarde) omdat het gedicht geschreven is in de tijd dat de rondweg om Sneek er nog niet lag en de boerderij nog niet was gesloopt.

De plaats
waar de
boerderij
stond waar
Willem Abma
heeft
gewoond.

foto Wytse Heida

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

In **“In Satansbern”** (1981) beschrijft Abma zijn jeugd in en rond de boerderij. Het boek laat dezelfde worsteling om een eigen identiteit zien als in de eerste poëziebundels. Net als de schrijver zelf volgens zijn vroege verzen heeft gemoeten, moet ook zijn romanpersonage Wibren Hiddema zich los vechten en bevrijden van het ouderlijk milieu, dat wordt gedomineerd door een streng-religieuze vader.

Willem met zijn hondje Max

foto db Folsgeare

Hij wordt door de andere kinderen veel gepest. Behalve met een buurjongetje van de boerderij op Strûpenkeal, speelt hij met niemand anders. En dan ook alleen als er geen anderen bij zijn, anders loopt het toch vaak verkeerd voor hem af.

Hij is bang anderen tot last te zijn, is stil en wil niet opvallen. Toch moesten ze hem altijd als slachtoffer hebben. Hij wordt gemeen geslagen, vastgebonden, mishandeld. Willem kan thuis niet op steun rekenen, voelt zich daar ook niet veilig.

Hij is bij zijn vader het zwarte schaap, heeft met hem veel conflicten. Zijn broers en zusters hebben daar veel minder last van, zij zijn meegaander. Willem heeft, anders dan de andere kinderen, een sterke eigen wil. Zo volgt hij niet altijd de opdrachten van zijn vader op. Die gaat er van uit dat dit wel gebeurt en wordt vervolgens razend op hem. (Hij krijgt er regelmatig stevig van langs, wordt ook geslagen met een touw)

Hij voelt zich alleen, in de steek gelaten. Hij praat oer zijn vader als ‘hij’-‘hem’ niet als vader. Zijn vader heeft het over ‘die jongen’, gebruikt niet zijn naam.

Zijn moeder steunt hem ook niet. Ze gaat huilen bij conflicten tussen Willem en zijn vader en kan niet tegen zijn vader op. Ze heeft een heel groot Gods vertrouwen en is erg vroom. Ze houdt hem voor dat, als hij maar goed in de bijbel leest en bidt, het allemaal wel goed zal komen.

Bij Willem ontstaat een inwendige strijd over het geloof. “Waarom helpt God mij niet, waarom laat God dit allemaal gebeuren, waarom laat God nooit wat van zich

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

merken?” Op het laatst komt het zo ver dat hij voor zichzelf besluit dat bidden toch niet helpt.

In een gesprek met de Leeuwarder Courant (november 2018) zegt Willem Abma: „Alles wat ik over het geloof bij ons thuis in Folsgeare vertel, is mijn eigen beleving. Mijn broers en zusters kijken er heel anders tegenaan.”

Abma wist als jong kind niet precies wat hij met al die wonderen in het heilige boek aan moest. Ook kreeg hij steeds meer het gevoel dat het verschil tussen alle mooie woorden uit de bijbel over de liefde en de strengheid waarmee zijn vader en de kerk het geloof aan hem als kind oplegden, wel heel groot was.

Toen hij als jonge student op kamers kwam, voelde dat als een bevrijding. Het kamertje was klein, het meubilair bestond uit kratjes, sinaasappelkistjes en in wankel bureautje. Het was er soms zó koud dat de koffie in de kopjes bevroor, mar hij kon zelf bepalen wanneer hij op stond. Bang voor het strenge oordeel van zijn vader hoefde hij niet meer te zijn.

Tegelijkertijd gaat er bij zijn studie theologie in Groningen een wereld voor hem open. Bij het vak vergelijkende godsdienstwetenschap leerde hij dat het scheppingsverhaal uit de bijbel niet uniek is, maar veel overeenkomsten laat zien met andere scheppingsverhalen.

“Toen gingen alle remmen los. Ik heb de studie zelfs een tijd gestaakt en ben een paar jaar vee begeleider geweest. Mar ik was altijd wel van plan om de studie later weer op te pakken. Ik wilde meer weten over de kerk. Ik wilde weten wat er achter de wonderen zat waar ik al zo lang niet meer in geloofde.”

Abma studeerde eerst korte tijd rechten in Utrecht, daarna in Groningen theologie en hij deed, nadat hij een aantal baantjes had gehad, in 1974 zijn doctoraal examen theologie. In het dagelijks leven was hij jarenlang leraar (hij gaf godsdienst bij het middelbaar onderwijs in Heerenveen en Leeuwarden van 1969 tot 1987) en schrijver.

Van 1987 tot 2012 heeft Abma een gesprekstherapeutische praktijk in Drachten en Leeuwarden gehad. De therapie is gebaseerd op cognitieve therapie, rationeel-emotieve therapie en gedragstherapie. Hij heeft elementen uit die drie benaderingen tot een eigen eenheid gesmeed. Abma probeert mensen bewust te maken van het onbewuste aandeel dat iemand zelf heeft aan wat er mis gaat in

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

het leven. Abma studeerde psychologie als tweede vak, maar is er niet in afgestudeerd. Door middel van cursussen heeft hij zichzelf verder ontwikkeld. Deze kennis en interesse in de psychologie kwam hem natuurlijk goed van pas in de geprekstherapeutische praktijk.

Willem Abma is daarnaast nog redacteur geweest van *Alternatyf, Operaesje Fers* en *Trotwaer*.

In 1970 debuteerde hij in boekvorm met de gedichtenbundel *De âlde en de leave hear as lead om âld izer*, onder het pseudoniem Daniël Daen. Er zijn tien bundels onder die schuilnaam uitgekomen. In 1973 kreeg hij voor de eerste drie bundels de Gysbert Japicxprijs.

In het vroege dichtwerk waardeerde de adviescommissie destijds het algemeen menselijke, dat verder reikt dan het moment. Hoewel het werk erg persoonlijk is en net als bij de meeste dichters hoofdzakelijk over de gevoelens, emoties, herinneringen, gedachten en ideeën van Abma zelf gaat, behandelt hij in zijn verzen de grote thema's zoals leven en dood, liefde, het menselijk tekort, het geloof en de maatschappij.

Al dichtend heeft de dichter geprobeerd helderheid te krijgen over zijn identiteit, zijn verhouding tot de medemens en zijn plaats op aarde. "De verzen zijn de oogst van een leven van strijd en geworstel, van ups en downs, van momenten van geluk en verdriet".

In 1980 kwam Abma met de gedichtenbundel *En it barde* onder zijn eigen naam. De latere bundels verschenen ook onder zijn eigen naam.

De toon in de latere gedichten is milder, de verzen zijn beter te begrijpen.

Daarna verscheen er een serie romans onder zijn eigen naam, o.a. het eerder genoemde *In Satansbern*.

Verder heeft Abma een aantal toneelteksten en een verhalenbundel geschreven. Tussen 1983 en 1990 schreef hij vier autobiografische romans mei Heerd Hissema als hoofdpersoon: *De oantaasting*, *De Roekkat*, *It Byldsje mei brieven oan Priscilla* en *It Orakel*.

Nadat hij als theologie student het geloof van thuis afzwoor, heeft Willem Abma veertig jaar geen stap meer in de kerk gezet.

Hij maakte de studie een aantal jaren later af, maar het zou tot 2001 duren voordat hij voor het eerst weer een kerkdienst bij woonde. In dat jaar raakte hij op

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

toevallige wijze in gesprek met de dominee van kerkelijk centrum 'De Schakel' in de Leeuwarder wijk Camminghaburen.

„Een heel andere dominee dan die uit mijn kinderjaren. Ik dacht: ik wil eens een dienst van die man bijwonen. Dat heb ik gedaan en dat beviel zo goed, dat ik daarna eigenlijk nooit weer een zondag heb overgeslagen”

“Het grote verschil met vroeger was dat ik mijn denken niet meer op nul hoefde te zetten. Ik kon geloven met mijn volle verstand. Ik hoefde al die wonderen niet meer voor waar aan te nemen. Emeritus-dominee Jaap Goorhuis heeft eens gezegd: wat nu niet kan, kon vroeger ook niet. Toen ik dat hoorde, was dat een mooie korte omschrijving van wat ik in mijn studie al had geleerd”.

Dat hij veertig jaar na het verlaten van de kerk toch het pad terug vond is, denkt hij achteraf, vooral te danken aan zijn moeder. Hij was nog maar een kleuter toen zij hem tijdens hun avondwandelingen bij maanlicht over Jezus vertelde en wat die voor haar betekende. “Wij hadden verbaal een heel intensief contact met elkaar. Zij heeft de zaden op de bodem van mijn ziel gelegd, die, toen ik ouder werd, pas tot bloei zijn gekomen.

De reed

Op 'e reed is it begûn, by ljochtskynmoanne en stjerreflûnker.

Sy fertelle en leauwe, ik tinke en fragen stelle en harkje en leauwe.

Op dy reed tusken pleats en doarp, dêr't ik in bern noch mei har rûn.

Op dy reed dêr't ik noch altyd mei har rin. Dy reed de mem de mem dy reed.

Het pad

Op het pad is het begonnen, bij heldere maan en sterrengeflonker.

Zij vertellen en geloven, ik denken en vragen stellen en luisteren en geloven.

Op dat pad tussen boerderij en dorp, waar ik een kind nog met haar liep.

Op dat pad waar ik nog altijd met haar loop, Dat pad de moeder de moeder dat pad.

Dat Willem Abma het geloof nu compleet anders beleeft, heeft ook met zijn leeftijd te maken. “Ik ben zoveel ouder geworden, dat maakt mij milder. Mijn temperament kwam in de poëzie soms goed van pas. Maar het heeft mij ook parten gespeeld. Bij het ouder worden, als je jezelf niet meer laat leiden door boosheid en morren, komt het geloof ten goede aan je innerlijk welbevinden.”

Vanaf 2014 gaat Abma regelmatig voor in verschillende kerken van de PKN. Hij wil stoppen met preken (in het Fries) in 2020 als hij 78 wordt.

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

Willem Abma is een schrijver die heeft laten zien dat een ongelukkige kindertijd een mooie bron van inspiratie kan zijn. Toen hij het thema van de ontworsteling aan het ouderlijk milieu en het vinden van een eigen identiteit van alle kanten had bekeken en op alle manieren behandeld, zocht hij om nieuwe thema's, zoals zijn mystieke geloof en aanhoudende behoefte om in de innerlijke dialoog van het gebed het contact met God te onderhouden.

Dat resulteerde in 2018 in de bundel *Ferbûn en sjoen, mimeringen oer myn leauwe en libben*.

In *Ferbûn en sjoen* staat niet alleen poëzie, maar er staan ook gedachten en mijmeringen in die niet de vorm van een gedicht hebben. De verzen gaan over het geloof, maar ook over het leven, vooral over het ouder worden en de dood die steeds dichterbij komt.

*'Wy falle as bledsjes fan 'e beammen / en ik
ferwûnderje my en freegje my ôf: / hoe soe ik reagearje
as de diagnoaze / kalm mar ûnferbidlik in wite jas ferlit
/ yn in keamer as in koele klankkast.'*

*'Wij vallen als blaadjes van de bomen / en ik verwonder
mij en vraag me af: / hoe zou ik reageren als de
diagnose / kalm maar onverbiddelijk een witte jas
verlaat / in een kamer als een koele klankkast'*

„Het ouder worden kan, doordat je de rust hebt voor meditatie, troost en bemoediging geven. Je moet niets, je mag alles, je kunt dankbaar zijn. Mar als je op een dag te horen krijgt dat je doodziek bent, zou je dan nog dankbaar zijn?”

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

Eén van de verzen uit *Ferbûn en sjoen* gaat over het laatste moment van het leven.

Hoe sil it wêze

Hoe sil it wêze as it om it lêste siket?/

Ast dy neat mear ôffregest oer no en / wat west hat en dy foarme.//

Hoe sil it wêze as fizioenen as fjilden foar dy út lizze?/

Dyn tinken dy loslit ta in sweven, / dyn tonge ta gjin wurd by steat is,/

dyn alderneisten om dy hinne steane, / wachtsjend op dyn lêste siken.//

Sil der in lêste sjen wêze yn 'e eagen fan dyn leafste?/

Yn 'e eagen fan dyn bern en bernsbern?//

En silst op 'e wjukslach fan har leafde ferfleane, / ta berte weve, feriene mei de Ivige?'

Hoe zal het zijn

Hoe zal het zijn als het bijna afgelopen is?/

Als je je niets meer afvraagt over nu en / wat geweest is en jou gevormd//

Hoe zal het zijn als visioenen als velden voor je liggen?/

Je denken je los laat tot een zweven, / je tong tot geen woord in staat is,/

je allernaasten om je heen staan, / wachtend op je laatste ademtocht//

Zal er een laatste blik zijn in de ogen van je liefste?/

In de ogen van je kinderen en kleinkinderen?//

En zal je op de wiekslag van haar liefde vervliegen, / tot geboorte geweven, verenigd met de Eeuwige?'

Dorpscanon van Folsgeare

Gerben Willem Abma

Colofon

Tekst: Wytske Heida, samengesteld met behulp van informatie van Tresoar, een LC+ artikel van 30 november 2018 met een vraaggerek met Willem Abma door Sietse de Vries ("Mimeringen oer leauwe en libben" van Willem Abma) en teksten van Atse Bruin, Folsgeare

Foto's: Niels Westra, Sipke Bakker, Wytske Heida

<https://www.sirkwy.frl/index.php/skriuwers-biografyen/16-a/44-abma-willem>

<https://www.lc.nl/friesland/Mimeringen-oer-leauwe-en-libben-fan-Willem-Abma-23885708.html>

<https://www.willemabma.nl>

Niets uit dit artikel mag door iemand anders worden gebruikt, mits de samensteller hier toestemming voor geeft.

Disclaimer: Voor alle foto's geldt, dat er zorgvuldig is uitgezocht wie de eigenaar is en is toestemming gevraagd en gekregen voor gebruik in dit venster. Vensters over personen zijn geplaatst na feedback met betrokkene. Mocht er desondanks iets niet correct zijn, gelieve de redactie te informeren.